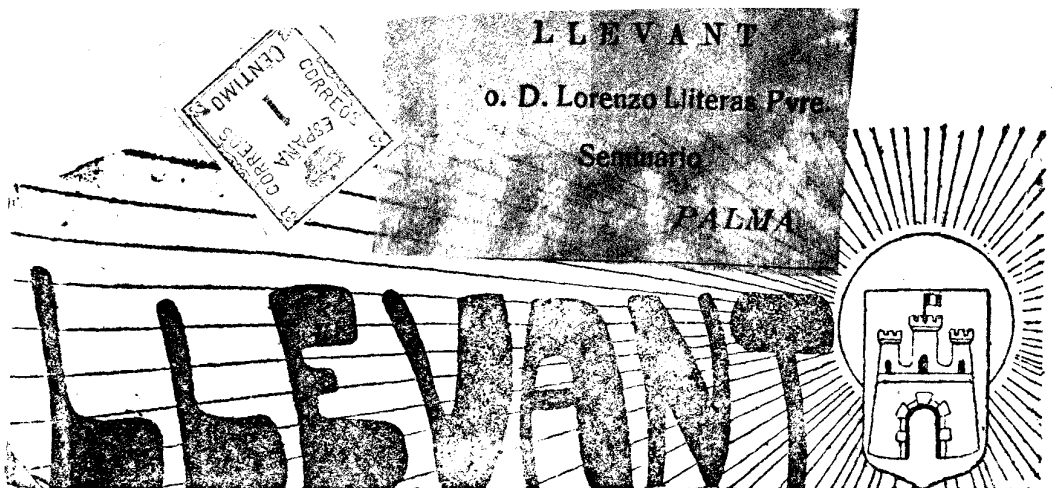

Any V. — Núm. 124

PREUS

Artà Un trimestre	0'75
A fora any	4'00
Al Extranjer id.	6'00

Número solt
0'15 cts.

QUINZENARI CATOLIC MALLORQUI

Artà 31 Octubre de 1921

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantons, 3

PRO CULTURA

Es d'oportunitat insistir avui sobre aquest tema del qual mos hem ocupats algunes vegades, p'el motiu d'haver publicat el Rt. Sr. Rector D. Juan Rubí unes circulars exposant els medis i fins d'un gran projecte que ha concebut, d'un Centre educatiu artanenc, i sol·licitant per dur-lo a cap l'ajuda dels qui «per la seua posició e influència, puguin cooperar d'una manera decisiva a tant laudable Obra».

Avui per vui, no anem a parlar dels medis amb que la nostra autoritat esglesiàstica conta per dur a cap son projecte, sino únicament a fer fixar l'atenció del públic artanenc qui se preocupa de la cultura, amb que els fins que se proposa tendeixen tots a escampar la bona llavor de la educació e instrucció entre la nostra joventut.

La creació d'un nou centre de primeres lletres i una escola de 2.ª ensenyansa per cursar part o tot el Batxiller; una biblioteca popular; un Segretariat Social per emigrants i pels soldats i estudiants que siguin fora d'Artà i seccions de Música i Declamació del profit pel jovent.

Aquests son en extracte, els fins qu'enumera, però cal fixar-se en la transcendència de alguns d'ells. El tercer, quart i quint fins venen a esser els que en diferents ocasions hem apuntats

en aquestes columnes com de immediata necessitat. Precisament en el darrer article que dedicarem al asunto de la fundació d'un Ateneu o entitat de cultura parlavem de la conveniència de que anàs unit el centre a una entitat que li donàs ombra i calor i al mateix temps no la deixàs convertir en saló de tertulians com sol socceir en moltes societats culturals. Vat-aquí, idò, una bona ocasió per unificar l'acció del Ateneu amb el Centre educatiu ja que tan idèntics son els seus fins i es molt regular que sia en benefici d'uns i altres.

L'escola de 2.ª ensenyansa es tant transcendental per la vida i progrés d'Artà que si s'hi fixaven un poc els interessats, i en aquest cas heu som tots, just això bastaria per apoyar amb totes les forces aquest hermos projecte. An els rics les beneficia moltíssim perque les estuyia molt de gast, però an els pobres, les dona facilidats, que d'altra manera no tendríen, per poder aprofitar els talents naturals de tants de nins que per no dispondre de medis, queden amagats o atrofiats.

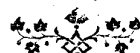
L'excusa de que tenim ja avui escoles de 1.ª ensenyansa suficients, creim que no será prou perque ningú fassi oposició an el projecte. Es ver que l'assistència a les escoles públiques i privades es llastimosament escasíssima; però l'obertura d'una nova, i la graduació de les nacionals

que du en projecte el batle actual pot donar lloc o bé a una reacció espontànea de part del poble, o be a poder la autoritat civil fer cumplir amb tot rigor la llei d'ensenyansa obligatoria, ja que avui es imposible per no dispondre de locals suficients.

No faltarán els eternals criticaires que sempre parlen de la necessitat de *fer* i combaten després tot quant se fa; no faltarán tampoc els qui veuen ben clarament la transcendència i necessitat de tal obra, però que, tot poguent, cercarán mil emperons per no haver-hi de contribuir; com tampoc faltarán els qui davant l'autor del projecte en ferrarán l'apologia i adarrera el criticarán amb tot rigor. Es de creure, però, donades l'activitat i l'esperit d'empresa del Sr. Rector, que sapiguent tot això per endavant, no se desanimará, antes el contrari, de cada día més animós i amb més coratge treballará per dotar a la nostra vila d'aquest «Centre» de vida espiritual, que fa tants d'anys suspiram.

A. F.

Aquest periódic está subjecte a
censura esglesiàstica.

Sobre el Ferrocarril

ADHESSIO AL FESTIVAL

Els fills de la nostra vila que son a cercar fortuna a terres llunyanes, segurament sentiren bategar son cor al uníson amb els dels qui mos trobaren aquí quant l'inauguració del Ferrocarril, i tots, ben segur haurien deixat uns dies els seus quefers, negocis i riqueses, si possible les hagués estat, per poder estar entre nòltros en els dies de festa que an aquell acte dedicarem.

Reflexa l'estat d'ànim dels que viuen per Amèrica aqueix escrit que acabam de rebre del bon patriota en Gabriel Ginard (a) Corona que se troba a la República Dominicana. Diu així:

«Con gran placer he recibido hoy 29 de Agosto un paquete de periódicos mandados por mi familia y entre ellos el n.º extraordinario de LLEVANT de fecha 10 Junio 1921 dedicado a conmemorar el fausto suceso de la inauguración del ferrocarril. Con gran placer leí el parecer de todos mis respetados y queridos amigos los cuales en sus bien concebidos escritos reflejan los mismos sentimientos que hoy me invaden en estas tierras tan lejanas y olvidadas y desde aquí expreso mi agradecimiento a todos los que se han prestado, cada uno con lo que puede, a realzar el nombre del pueblo donde nací sintiendo no haber podido también aportar mi grano de arena para ayudar a agradecer tan gran mejora al que todos los artanenses con orgullo podemos llamar nuestro padre: D. Rafael Blanes Tolosa.

«Me he fijado especialmente en el escrito de D. Juan Sancho, en el que explica los medios de comunicación que existían entre Artá y Palma en tiempo de nuestros abuelos, de lo cual he podido hacerme cargo muy bien porque aquí vivo como en el tiempo aquél. En esta República las comunicaciones se efectúan por malos senderos y tienen que transportarse todos los productos a lomo de bestia. Únicamente dentro el pueblo se ve circular algún automóvil y algunas carretas para el tránsito del mue-

lle, las cuales más aun me hacen recordar las de aquellos tiempos que felizmente pasaron ya para Artá. Por esto, por estar metido entre gente que aun no comprende lo que es adelanto ni comodidades me hago cargo mejor de lo que significa para Artá ese gran paso hacia el progreso.

“Lástima que los españoles, en su fiebre emigratoria, no hayan puesto sus ojos en esta rica República para explotar con la agricultura sus inmensos terrenos vírgenes que actualmente se encuentran como los descubrió Colón. Y lástima que el Gobierno no se preocupe de poner alguna línea de vapores directa a España, país que aquí, se aprecia tanto, que muchos indígenas se creen aún españoles y hablar de España es para ellos como hablar de su Patria, extrañando mucho que ella los tenga tan olvidados.

“Dios quiera que un día pueda también participar de las comodidades de que participáis todos los que vivís en esa nuestra amada villa, debido al trabajo y a los desvelos de los que con razón habéis proclamado *Hijos Ilustres*.

GABRIEL GINART,

La festa
patriòtica

No hem quedat darrera tothom tampoc en aquestes manifestacions o més be, explosions de patriotisme que en la gran majoria de pobles de Mallorca s'han produïdes. També la nostra vila s'ha sumada al moviment general i amb el pensament fixat en els nostros soldats que exposen la seua vida en els camps de batalla, ha volgut contribuir en qualca cosa a aixugar les llàgrimes de les mares i les viudes, a encobrir als infants que quedin orfes, a ajudar als desvolguts soldats que quedin afortunats.

Per iniciativa particular se destina ja lo que se recauda en les sessions de Cine els dies 17 i 18 de Setembre, a reunir fonsos per aquell fi. Per cert que n'el penúltim n.º de LLEVANT al donar compte de lo recaudat diguerem «unes noranta pesetes», perque no se mos havia dit sino l'entrada aproximada del dis-sapte, però com la del diumenge

també se destinava al expressat fi,
la recaudació fou de 127'55 pts.

Aquella cantitat fou entregada al batle accidental D. Juan Casellas el qual l'ajuntà a les que se recaudaren posteriorment.

El diumenge día 16 previ anunci amb crida per tota la vila i en la trona de la Parroquia se celebrá la «Festa patriótica» amb el actes si-guents:

Comunió

A les 7 i mitja del dematí repicaren les campanes i a l'Església Parroquial se celebrà una solemne Misa de Comunió General en la que hi prengué part moltíssima gent presidida per l'Ajuntament i Consells de la Caixa Rural i Sindicat Agrícola. Durant la missa pujà a la trona el Rt. D. Juan Rubí Rector desde la qual donà les gràcies per l'assistència, demanà oferissen la Comunió per les víctimes de la guerra i digué que lo que se recaudés en totes les captes per dins l'Església en aquell dia, se destinaria a mitigar el dolor dels ferits mallorquins i ses famílies.

Respons i Salve

Després de la Missa de Comunió, se dirigí el clero parroquial al mig de l'església aont s'hi havia aixecat un túmul cubert amb una creu blanca i dues banderes espanyoles, voltat de 16 banquetes amb altres tantes atxes enceses i allà s'hi cantà un respons. Desde l'iglesia inmediatement pujaren les autoritats, clero i poble al Oratori de Sant Salvador aont se cantà una Salve a la Verge perquè sigui la defensora del nostros soldats en la lluita amb els moros

Capta pública

A les 10 del matí les autoritats comensaren la capta per la vila. Les precedien dues carrosses; una engalanada amb murta, paumes i voltada de roba de's colors de la bandera espanyola en la qual anaven uns joves vestits de soldat, uns simulant grotescament ferits embanats i altres tocant instruments de corda i buf. Creim que hauria estat de molt més bon efecte suprimir aquest espectacle macabre, com també el del soldat embanat que anava a la carrossa que seguia darrera aquella. Aqueixa, artísticament adornada amb banderes nacionals i l'escut de Mallorca penjat a darrera conduïa a set senyoretes vestides amb l'habit de la Creu Roja formant un conjunt molt graciós.

La Comitiva recorregué mig possible i al decapvespre a les tres tornà organitzar-se trescant l'altre mig,

amb la diferencia d'així com al matí captaven les autoritats, al decapvespre tengueren la felicitat pensada de que fossin les Dames de la Creu Rotja les qui demanassen la llimona. Aquestes senyorettes que se prestaren a sol·licitar la caritat pública pels soldats de Melilla foren: Sta. Catalina Rubí, Sta. Maria Sancho, Sta. Bárbara Servera, Srta. Antonia Servera, Srta. Catalina Melis, Sta. Magdalena Sard i Sta. Margalida Carrió; mereixent totes la més efusiva felicitació perquè sapigueren complir bé amb la seva finalitat, acossant a tot el que trobaven, i posant-li la canestreta al davant l'obligaven a posar-hi alguna cosa.

La funció teatral

També anava destinat a engrosçar la subscripció a favor dels soldats, lo que se recaudà en la funció que la Companyia Vaquer-Beneyto va donar en el Principal. Per poder prescindir de varies dones i treure més net de la funció, enlloc de donar una obra dramàtica grossa com la Companyia volia, se'ls obligà a posar en programa quatre pessets d'un acte cada una. Les pessets escullides foren: «El Placer de la Vengança»; «El Payaso»; «Aquí, León» i «Que calor con tanto viento».

El fi an a que se destinava l'entrada neta dugué molta gent a la funció. El teatre estava ple. Els germans Vaquer heu feren molt be demostrant que no sols serveixen pel gènere dramàtic sino també p'el còmic.

Però, es precis fer constar, que hauria estat molt convenient que la Comissió revisés, les pessets escullides, abans de donar les perquè algunes d'elles ofien la decència de les persones, de recta consciència. Novament recomanem als germans Vaquer que s'esmerin en escullir les pessets entre les millors.

El teatre espanyol ha tengut i te encarara autors boníssims, les obres dels quals han obtingut èxits esclatants en els millors teatres de les Ciutats espanyoles. ¿Perquè no mos donen a conèixer aquestes obres amb les quals ells triomfarien en tota la retxa?

Candidats replegades

Entre tots els actes que han tengut lloc en el dia de la festa patriòtica s'ha reunida la quantitat neta de 1274'46 pessetes. El detall de la recaudació es:

	Ptas.
De les captes dins l'iglesia.	172'00
De la capta pública.	573'11
Liquit del teatre.	251'80

Donatiu del Ajuntament.	150'00
De les funcions de Cine.	127'55
Total.	1274'46

5000 pts. de premis per Mestres

Se nos suplica qu'insertem la següent notícia:

El Consell d'Administració de la Caixa Postal d'Estalvi ha instituït vint premis de 250 pts. cada un pels 20 Mestres d'escola, Directors de Col·legis o altres Centres d'ensenyansa i assils que més hagin fomentada la virtut de l'estalvi entre sos alumnes. An aquest fi haurán de manifestar a l'Administració General de la Caixa dita, desde el primer al 15 de Janer pròxim el número de alumnes o assilats que tinguin a son càrreg i el de les cartilles de estalvi que aquests hagin obertes durant el present any en la Caixa Postal.

Felicitem al Consell d'Administració per ses iniciatives que han de contribuir a propagar l'estalvi escolar.

Efectes del temporal

Els periòdics de Palma en aquests dies han duita la notícia d'alguns naufragis ocorreguts dins les aigües de la demarcació de Balears. Mes noïtros deverem consignar la de dues barques que han perillat a les costes de la nostra Comarca. La balandra «Soledad» procedent de Tarragona i Barcelona que al ser davant Alcudia el temporal li rompé el palo mestre i a mercé del vent i les onades anà a parar davant «Cala Mates» de la Colonia. Allà els tripulants que duia anclaren i sortiren a terra amb un bot, creguent deixarla segura però prest rompé i anà a estrellarse a la Cova de la mateixa Cala. Duia ferro, llenya, faves, oli i altres mercaderies. Alguna cosa s'en pot salvar, però poca.

També a dins «Cala Gat» de Capdepera hi estava anclada la barca de l'Amo Antoni Vaquer (a) de S'Heretat amb càrrega de farina i sucre. El temporal la rebaté a penyes i quedà, segons notícies feta malbé.

Això són les primeres notícies qu'hem tengudes, qu'ampliarem an el pròxim n.º si es possible.

CRONICA

DEL TEMPS.—Més queixavem en cròniques passades de la sequedat per-

sistent, de la prolongació de l'estiu, però de cop hem entrat en el temps tardor. El diumenge dia 23 al matí feia un sol qui cremava, i al capvespre ploqué a estones. El dilluns brusquetjà tot el dia i al horabaixa comensà una festa ventada de tramontana que ha durat tres dies. El dimars adames de persistí la ventada, ploqué amb persistència ivernal, i així seguí dia i nit fins el dijous a vespre. Ara novament el sol mostra sos raigs vius i picants.

AGRICULTURA.—Els pagesos estaven ja concirosos per la necessitat d'aigo, però així mateix sembraven civades i ordís i llauraven per quant ploqués. Ves si l'aprofitarán be a la bona savó actual!

ESTAT SANITARI.—Gràcies a Deu va passant ja l'epidemia de tifoïdes i gástriques. Casi ja no hi ha nous atacats, però colcún està encara fent lilit.

MORT REPENTINA.—Dia 20 l'esposa del ex-batlle mestre Esteva Singunyol, estava al horabaixa fent llata dins casseua quant assuxí tombà el coll i caigué de llarg en terra. Tocaren s'Extrema-Unció, però era ja ben morta d'una embolia pulmonar. Deu l'haja acullida a la Gloria i doni a sa família el consol necessari per sopor-tar tal perdua.

TRASTORN.—Sa qui fou sa dona d'an Biel xenga fa temps qu'està amb so cap trastornat, de tal manera que s'altra dia la trobaran que ja havia penjada una corda a una escala de peu per penjar-s'hi. Els vehinats arribaren a temps de capturar-la. El medge recomana a sa família que la duguessin an el Manicomi per por d'un trastorn.

DESPEDIDA.—Dia 19 se despedí de noïtros per anarsen a Cartagena aont està destinat el Tinent Coronell d'Estat Major D. Valentí Massanet.

CLAVEGUERA PUBLICA.—En el carrer de Monserrat Blanes s'ha seguit el bras general de la claveguera pública per aïos brutes.

ESCOLES NOCTURNES.—En les escoles públiques d'aqueixa vila el dia 15 d'Octubre s'obriren les matrícules per tots els adultes que vulguin assistir-hi. Cumplint les disposicions vigents recordades ara mateix per l'Inspector Provincial no s'admetrà de cap manera cap menor de 13 anys i si els inscrits son molts se pendrán sols els més adelantats.

OFICINA D'EMBARC

Qualsevol que vulgui embarcarse per l'estranger se dirigisca an

ANTONI GILI

(a) Comuna. - PONTARRÓ, 36 - ARTA - (Balears Mallorca) i ell les arretglará la documentació.

SERVICIO DE CARRUAJES DE BARTOLOMÉ FLAQUER

(A) MANGOL

A todas las llegadas del Ferrocarril hay coche que parte directo para Cadepera y Calarratjada y de estos puntos sale otro para todas las salidas de tren.

Hay también coches disponibles para las Cuevas y viajes extraordinarios.

AGENCIA DE TRANSPORTES

Se sirven encargos para Palma y Estaciones intermedias.

PLASETA DEL MARCHANDO.

GRANDES ALMACENES San José

DE
Vda. Ignacio Figuerola

HOY, COMO NADIE
detalla en precios, esta casa, todas las

GRANDES NOVEDADES

Únicos almacenes que tienen en grandes existencias

**TODLO QUE SE REQUIERE PARA
VESTIR Y CALZAR**

y que venden más barato que nadie

Teléfono 217

Precio fijo

ESTA CASA NO TIENE SUCURSALES

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48 — ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ES MERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

DISPONIBLE

Ensaïmades i panets

En lloc se torben millós que a la

PANADERIA **Victoria**

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitut i economia

DES PAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

¡¡UEP!!

A més bon preu que ningú compra carros
carretons en qualsevol estat estiguen mestre

Gabriel Carrió

(a) FUYA DES **QUATRE CANTONS**

Gran establiment d'en

Miquel Garau

Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derrerés novedats en MERCERIA

Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagues

No deixen de visitar-lo amb la seguredat de que quedaren amb ganes de tornar-hi